

אלא אחיו, ואינה נסקלת אם זינתה תחתיו. ולכן, אילו היה רק מיעוט אחד הייתי דורשו רק לשומרת יבם ולא לארוסה.

ומר, רבי יאשיה שממעט רק ארוסה, אלימא ליה שומרת יבם, משום דלא מיחסרא מסירה לחופה, שעל ידי ביאה בלבד היא נקנית ליבם להיות כאשתו לכל דבר, אפילו יבוא עליה ביאת זנות ולא ביאה לשם קידושין, ולכן היא נחשבת כבר עתה כאשתו יותר מאשר ארוסתו, שרק ע"י חופה היא תיחשב כנשואה.

והוינן בה: ורבי יונתן, האי "איש איש", מאי עביד ליה?

ומשנינן: מיבעי ליה, לרבות אשת חרש, ואשת שוטה, ואשת שעמור, שלקה בתמהון כד-ב לב, שבית דין מקנאים להן כיון שבעליהן אינם יכולים לקנאות להן.

והוינן בה: רבי יאשיה, האי "תחת אישה", מאי עביד ליה?

ומשנינן: מיבעי ליה כדי להקיש איש לאשה ואשה לאיש לגבי דינים שונים בהלכות סוטה, כפי שנתבאר בבביתא בסוף הפרק. (12)

והוינן בה: אלא טעמא דכתיבי הני קראי, שהובאו לעיל למעט ארוסה, הא לאו הכי, הוה אמינא שארוסה שתיא!?

ומתניתין דקתני שגם שומרת יבם אינה שותה, מני? — רבי יונתן היא!

דתניא: נאמר "ואת כי שטית תחת אישך", ודרשינן, פרט לארוסה שאינה שותה, שהרי אינה עדיין תחת אישה.

יכול שאני מוציא אף שומרת יבם מכלל שתיה?

תלמוד לומר "איש איש כי תשטה אשתו". ודרשינן מכפל ה"איש" לרבות שומרת יבם, דברי רבי יאשיה.

רבי יונתן אומר: "תחת אישך", פרט לשומרת יבם.

אוציא את שומרת יבם ולא אוציא את הארוסה?

תלמוד לומר "אשר תשטה אשה תחת אישה", ודרשינן פרט לארוסה, שאף היא אינה שותה. (11)

ומפרשת הגמרא את פלוגתתם:

מר, רבי יונתן שדורש מהפסוק הראשון למעט שומרת יבם, ומהשני למעט ארוסה, אלימא ליה ארוסה, שהיא נחשבת יותר כאשתו מאשר שומרת יבם, משום דקידושי דידיה, שהוא בעצמו קידש אותה, ופוקלין על ידו, שאם זינתה תחתיו חייבת סקילה, מה שאין כן שומרת יבם, שהוא לא קידשה

מ' סק"ט.

ולהביא פסוק שני. תוספות הרא"ש.

12. הקשו התוספות דמנ"ל לרבי יונתן האי דרשא, ולרבי יאשיה מנ"ל דרשא דאשת חרש. ד"ה ורבי יונתן.

11. ותנא דמתניתין לא סבר לגמרי כרבי יונתן אלא בזה שממעט גם שומרת יבם דהא במתניתין למד שניהם ממקרא אחד. ועו"ל דגם במתניתין לומד משני מקראות אלא שלא חש להאריך

והוינן בה: אם כן, דכוותה, בדומה לזה, גבי שומרת יבם, שאף היא נתמעטה לעיל מהכתוב שאינה שותה, וגם בה יקשה הרי לא קדמה שכיבת בעל לבועל, בעל כרחך צריכין אנו להעמיד כגון שבא עליה יבם בבית חמיה לאחר מיתת אחיו ביאת זנות, ורק אחר כך בא עליה הבועל.

ואם כן, תיקשי: וכי הא, לאשה שכזאת, "שומרת יבם" קרית לה?!

הרי כיון שבא עליה היבם, אשתו מעלייתא היא, למרות שבא עליה לשם ביאת זנות, ולמה נמעטנה משתיה?

דהאמר רב, במסכת יבמות, על המשנה שהבא על יבמתו בזנות קנאה: קנא לכל! שהיא נחשבת לנשואה לו לכל דבר כביאה זו.⁽¹⁴⁾

והרי זה לא יתכן, כי, והא כי אתא רבי אחא בר הנינא מדרומא, אתא, ואיתי מתניתא בידיה, ובה שנינו: נאמר "ויתן איש בכך את שכבתו מבלעדי אישך", ומשמע דוקא מי שקדמה שכיבת בעל לבועל בודקים אותה המים, ולא במקרה שקדמה שכיבת בועל לבעל, שבאופן כזה אינה שותה.

ואם כן, למה צריך קרא למעט ארוסה, שהרי אצלה לא קדמה שכיבת הבעל לבועל?

ומתריצין: אמר רמי בר חמא: משכחת לה, יתכן אופן שבו אנו צריכים פסוק מיוחד למעט ארוסה, כגון שבא עליה ארוס בבית אביה ביאת זנות שלא לשם חופה, שעדיין היא נשארה ארוסה, ואחר כך בא עליה הבועל, ונמצא שקדמה שכיבת הבעל לבועל, ורק בגלל הפסוקים דלעיל אנו ממעטים ארוסה זו מדין שתיה.⁽¹³⁾

14. הקשה הרע"א דהא משכחת לה בבא עליה שלא בעדים דלא קנאה, ותיריך דא"כ מנא ידעין שקדמה שכיבתו. ואין לומר כגון שבא עליה ב' פעמים בכל פעם בפני עד אחד דלענין יבום לא מהני ולענין סוטה מהני ד"ל דענין שתית סוטה בכלל דיני נפשות דלא מהני עדות מיוחדת.

ובקהילות יעקב הביא שהרשב"א נשאל בזה והשיב דאי בא עליה היבם בלא עדים אין זה שכיבת בעל דהא אכתי לאו בעל הוא שהרי לא קנאה, וביאר הקהל"י דאע"ג דלענין להשקותה חשיב בעל והיא אשתו (גם לרבי יונתן לולי המיעוט) מכל מקום כל זה הוא משום זכות אישות שזיכתה לו תורה בה, והרי לא זיכתה לו תורה אלא למצוות יבום ולא לביאה גרידא בלא קיום מצוות יבום [ורק לאחר שקנאה הרי היא כאשתו לכל דבר] נמצא שלאותה ביאה שבא עליה קודם שקנאה לא היה לו בה זכות והו"ל

13. לכאורה לפי מאי דקיי"ל ביאה אירוסין עושה היה יכול לתרץ כגון שקידשה בביאה ועדיין ארוסה היא וקדמה שכיבת בעל לבועל אלא ד"ל שהתורה הקפידה שיהיה בעל קודם השכיבה ולא בבאים כאחד שע"י השכיבה נעשה בעל, מנ"ח מ' ס"ה אות ט"ז.

ובאו"ש תירץ דבעינן שכיבת הבעל דומיא דבועל דהיינו שבעילה כזאת האוסרת אותה לבעלה תהא קודם בעולה מבעלה, ולגבי הבועל רק תחילת הביאה אוסרתה ואם היתה אנוסה על תחילת הביאה אף דסוף הביאה היה ברצון אינה אסורה דיצרה תקפה וא"כ גם בעילת בעלה צריך שיהא בתחילת הביאה כבר בעלה. ואם קידשה בביאה הרי רק בסוף הביאה נהיה בעלה ולא הוי דומיא דשכיבת בועל לכן א"א לאוקמיה כגון שקידשה בביאה. או"ש ה' אישות פ"י ה"א.

ושמואל דאמר כרבי יונתן, שממעט שומרת יבם משתיה הואיל ולא קנאה לכל דבר, והיא עדיין שומרת יבם?

ומתריצין: אמר לך רב: אנא דאמרי, אפילו לרבי יונתן, (16) כי אף על פי שהיא אשתו גמורה, בכל זאת מיעט אותה הכתוב משתיה. (17) ואדרבה, מרבי יונתן יש ראייה לדברי. מדאיצטריך קרא למעוטה, מכלל דאשתו מעלייתא היא! (18)

ושמואל אמר: אנא דאמרי, אפילו לרבי כה-א ואשייה. שאף על פי שאינה אשתו לגמרי, בא הכתוב וריבה אותה לשתיה. ואדרבה, ראייה לדברי, מדאיצטריך קרא לרבויה, מכלל זה אתה למד, דלאו אשתו היא כלל! (19)

איבעיא להו: עוברת על דת, אשה שאינה

ומתריצין: לעולם מדובר בבא עליה בבית חמיה, וכשמואל, דאמר לא קנה היבם בביאת זנות את יבמתו לכל דבר אלא רק לדברים האמורים בפרשה של יבום, דהיינו, שיקום היבם על שם אחיו בנחלתו ליורשו, ולענין שיכול לגרשה בגט בלבד ואינה צריכה עוד חליצה ממנו, אבל לשאר דברים, כגון ליורשה מדין אשתו, או אם הוא כהן שיוכל להאכילה בתרומה, או ליטמא לה אם מתה, היא לא נחשבת עדיין כנשואה, ולכן היא נקראת עדיין "שומרת יבם", ובא הפסוק למעטה שאינה שותה. (15)

ומקשינן: אי הכי, לימא רב דאמר כרבי ואשייה, שסובר שומרת יבם שותה, וזה לא יתכן אלא כגון שבא עליה יבם בבית חמיה [שאחרת לא קדמה שכיבת בעל לבועל], ובגלל שקנה אותה לכל דבר ונחשבת כאשתו גמורה לכן היא שותה.

16. קשה דא"כ למה מתרצת הגמרא לעיל דאתיא כשמואל והרי גם לרב ניחא. תוד"ה כשמואל.

17. וגזירת הכתוב הוא דבעינן ביאה לשם אישות כדכתיב תחת אישך. תד"ה כשמואל.

18. ומה"ט מרבה רבי ואשייה שומרת יבם לשתיה וקרא דנקט אסמכתא בעלמא הוא. רש"י. ותוספות כתבו דגם לרבי ואשייה צריך קרא לרבות שומרת יבם כדי שלא נמעט מתחת אישך דמשמע שבא עליה בעלה לשם אישות. תוד"ה אמר.

19. גם כאן כתב רש"י דלרבי יונתן אין צריך קרא למעט שומרת יבם ואסמכתא בעלמא הוא. ותוספות תמהו עליו דהא בלא קרא הוא"א דכשם שנתחרבתה שומרת יבם לקינוי ה"נ

לגבי אותה ביאה כאיש זר ואין זה שכיבת בעל, דענין שכיבת בעל הוא שבא עליה מכח זכות בעלות שיש לו בה ולגבי ביאה זו אכתי אין לו זכות בעל.

ועוד תירץ שם הקה"י עפ"י המבואר בירושלמי דלגבי היבם עצמו איכא איסור יבמה לשוק היכא דלא מקיים מצוות יבום בביאה זו וא"כ כשבא עליה היבם בלא עדים עובר באיסור דיבמה לשוק ולא הוי מנוקה מעון ואין המים בודקין אותה. קה"י יבמות סי' ח'.

15. קשה כיון דקנאה עכ"פ לענין שצריכה גט והוי כאשתו א"כ למה אמרינן לעיל דלרבי יונתן עדיפא ארוסה משומרת יבם משום דקידושין דידיה ונסקלת על ידו שהרי גם שומרת יבם הביאה דידיה וגם נחנתק על ידו אפילו לשמואל וכ"ש לרב. תוד"ה כשמואל.